До спеціалізованої вченої ради
Д 11.737.02 у Донецькому державному
університеті внутрішніх справ України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Петренка Віталія Олександровича «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Обрання В. О. Петренком теми дисертаційного дослідження «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» є своєчасним та обґрунтованим з огляду на сучасні тенденції розвитку національної фінансової системи, трансформацію адміністративно-правового регулювання небанківського фінансового сектору та необхідність посилення його захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз. Своєї значущості досліджувана проблематика набуває в умовах воєнного стану, коли збройна агресія проти України, руйнування інфраструктури, зростання майнових втрат, фінансова нестабільність та виникнення нових ризиків створюють додаткові виклики для функціонування страхового ринку. За таких обставин ефективність адміністративно-правових засобів забезпечення його безпеки безпосередньо впливає на спроможність страховиків виконувати взяті зобов’язання, захищеність майнових інтересів громадян і суб’єктів господарювання, а також стійкість фінансової системи держави загалом.

Своєчасність наукового пошуку зумовлюється оновленням законодавства про страхування, посиленням регуляторної ролі Національного банку України, впровадженням ризик-орієнтованого нагляду

та необхідністю адаптації національних правових механізмів до європейських стандартів. Відповідні процеси потребують належного теоретичного осмислення, зокрема щодо вдосконалення реєстраційно-ліцензійних процедур, державного контролю, нагляду та адміністративно-правових заходів запобігання правопорушенням. Водночас недостатня комплексність попередніх наукових досліджень, присвячених забезпеченню безпеки саме сфери страхування, актуалізує потребу в розробленні цілісного адміністративно-правового підходу до вирішення зазначеної проблематики.

Отже, обрана дисертантом тема відповідає сучасним потребам розвитку адміністративно-правової науки, має вагоме прикладне значення та спрямована на вирішення актуального наукового завдання, результати якого можуть бути використані для вдосконалення законодавства і правозастосовної практики.

Низка положень, відображених дисертантом в межах дослідження мають ознаки наукової новизни, зокрема вперше сформоване наукове бачення безпекових функцій сфери страхування: запобіжної – недопущення або мінімізація страхових ризиків і пов’язаних із ними правопорушень; відновлювальної – компенсація втрат страхувальників у разі настання страхового випадку; зберігальної – використання страхових платежів як засобу фінансового нагромадження; контрольної – цільове акумулювання страхових платежів у страхових фондах та їх використання лише у визначених випадках уповноваженими суб’єктами; інвестиційної – розміщення страховиками тимчасово вільних коштів страхових фондів у цінні папери, банківські депозити та інші дозволені фінансові інструменти; охарактеризовано державно-правове регулювання безпеки сфери страхування як комплекс правотворчих, регуляторних, наглядових, превентивних заходів держави щодо встановлення правових засад організації, функціонування та припинення діяльності страховиків, страхових посередників, страхових груп та інших учасників ринку страхування, у межах якого НБУ за допомогою адміністративно-правових форм і методів

забезпечує безпеку та стабільність страхового ринку в умовах воєнного стану, фінансової нестабільності, кіберризиків, платоспроможність страховиків, належне виконання ними зобов'язань за договорами страхування та захист прав страхувальників, застрахованих осіб, вигодонабувачів і споживачів страхових послуг; запропонована система контролю за сферою страхування з розподілом за суб'єктом здійснення на державний, внутрішній, аудиторський, громадський і судовий; часом – попередній, поточний і наступний; змістом – фінансовий, пруденційний, організаційний, правовий, інформаційний, споживчий і технологічний; нагляду за сферою страхування, що охоплює: пруденційний нагляд, який реалізується у формах безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок; нагляд за ринковою поведінкою страховиків і страхових посередників; нагляд на консолідованій основі; визначено стратегічні напрями адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування з перспективою їх практичної реалізації у межах Концепції розвитку страхового ринку України до 2035 року, що охоплюють ліцензування, реєстрацію, забезпечення платоспроможності страховиків, формування технічних резервів і гарантійних механізмів, фінансову стійкість, контроль, нагляд, інспектування, аудит, інформатизацію та цифровізацію з використанням кібертехнологій, штучного інтелекту (GenAI), аналітики великих даних і розвитком професійних компетентностей працівників страхового ринку, реалізація яких спрямована на підвищення прозорості, стабільності й довіри до страхового ринку та забезпечення ефективного захисту інтересів споживачів страхових послуг.

Структура дисертаційного дослідження В. О. Петренка є логічною, послідовною та підпорядкованою досягненню поставленої мети й вирішенню визначених наукових завдань.

Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і трьох додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, висвітлено її зв’язок із науковими програмами, планами й темами, визначено мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, охарактеризовано використані методи, нормативно-правову та емпіричну основи, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію.

Перший розділ «Теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» складається з трьох підрозділів, у межах яких досліджено сучасний стан наукової розробленості відповідної проблематики, розкрито ґенезу правового забезпечення безпеки сфери страхування та охарактеризовано страхування як об’єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки. Зміст цього розділу спрямований на формування теоретико-методологічного підґрунтя подальшого дослідження.

Другий розділ «Механізм адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» охоплює три підрозділи, присвячені визначенню особливостей державно-правового регулювання страхової діяльності, дослідженню реєстрації та ліцензування як методів адміністративно-правового забезпечення безпеки, а також характеристиці контролю й нагляду в системі відповідного правового механізму. У цьому розділі основну увагу зосереджено на адміністративно-правових інструментах державного впливу на діяльність учасників страхового ринку.

Третій розділ «Адміністративно-правові заходи запобігання порушенням у сфері страхування» складається з двох підрозділів, у яких розкрито зміст адміністративно-попереджувальних заходів запобігання порушенням у сфері страхування та досліджено особливості застосування заходів адміністративного припинення відповідних порушень. Зазначений розділ має переважно прикладне спрямування та містить пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових засобів забезпечення безпеки

страхового ринку. Кожен із розділів завершується висновками, у яких узагальнено результати проведеного дослідження.

У висновках систематизовано основні наукові положення та рекомендації, сформульовані за результатами вирішення поставлених завдань. Додатки доповнюють зміст дисертації матеріалами щодо впровадження результатів дослідження, узагальненими даними опитування респондентів та відомостями про опубліковані наукові праці.

Загалом обрана структура дозволила дисертанту забезпечити системність дослідження та послідовно перейти від теоретичного аналізу адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування до розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення відповідного правового механізму.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження В. О. Петренка «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» дає підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються належним ступенем наукової обґрунтованості, логічною послідовністю та аргументованістю. Достовірність одержаних результатів забезпечується комплексним характером проведеного дослідження, використанням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, опрацюванням нормативно-правової бази, наукових джерел, аналітичних матеріалів та результатів вивчення правозастосовної практики.

Позитивної оцінки заслуговує методологічний підхід дисертанта, який дозволив дослідити адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в їх теоретичному, нормативному та прикладному вимірах. Використання діалектичного, історико-правового, формально-логічного, системно-структурного, компаративістського та інших методів наукового пізнання сприяло комплексному розкриттю предмета дослідження, визначенню особливостей адміністративно-правового регулювання

страхового ринку, а також формулюванню пропозицій щодо вдосконалення правових механізмів забезпечення його безпеки.

Вагомим аргументом на користь достовірності результатів дослідження є його емпірична основа, яку становлять матеріали вивчення 95 судових постанов у справах про адміністративні правопорушення, результати опитування 316 респондентів, зокрема працівників Національного банку України, Державної служби фінансового моніторингу України та представників страхового ринку, а також аналітичні матеріали компетентних державних органів. Використання зазначених джерел дозволило дисертанту врахувати практичні аспекти досліджуваної проблематики та посилити прикладну спрямованість запропонованих рекомендацій.

Заслуговують на позитивну оцінку окремі висновки, сформульовані дисертантом за результатами дослідження теоретичних засад адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування. Зокрема, доцільно погодитися з авторським підходом, відповідно до якого страхування як об’єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки становить комплексне фінансово-правове явище, що поєднує приватноправові відносини між страховиком і страхувальником та публічно-правовий інтерес держави у стабільності небанківського фінансового сектору. Переконливою є позиція дисертанта щодо необхідності розглядати функціональне призначення страхування не лише крізь призму компенсації збитків, а й у контексті запобігання втратам, забезпечення фінансового нагромадження, контролю за використанням страхових фондів та формування інвестиційних ресурсів (стор. 96). Такий підхід сприяє поглибленню наукового розуміння безпекової природи страхування та обґрунтовує необхідність застосування адміністративно-правових засобів його регулювання.

Обґрунтованим видається висновок дисертанта про необхідність формування дієвої системи ідентифікації ризиків, моніторингу страхового ринку, підвищення прозорості діяльності страховиків, забезпечення їх

платоспроможності та фінансової стійкості, захисту прав споживачів страхових послуг і запобігання використанню страхових операцій у протиправних фінансових схемах (стор. 97). Зазначена позиція відображає комплексний характер адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування та цілком узгоджується із сучасними потребами вдосконалення державного регулювання небанківського фінансового сектору.

Погоджуємося також із положеннями, сформульованими автором у висновках до другого розділу, щодо особливого значення адміністративно-правового регулювання для забезпечення стабільності й безперервності функціонування страхового ринку. Дисертант обґрунтовано пов'язує його ефективність зі встановленням вимог до платоспроможності страховиків, формування технічних резервів, структури прийнятних активів, прозорості власності, системи управління та ринкової поведінки учасників страхового ринку (стор. 161). Важливість такого підходу полягає в тому, що адміністративно-правове регулювання розглядається не лише як засіб забезпечення дотримання нормативних вимог, а й як інструмент попередження ризиків і гарантування належного захисту прав споживачів страхових послуг.

Окремої позитивної оцінки заслуговує висновок про реєстрацію та ліцензування як самостійні методи адміністративно-правового забезпечення безпеки страхового ринку (стор. 163). Слушною є позиція автора, згідно з якою відповідні процедури не повинні обмежуватися формальним допуском суб'єктів до здійснення страхової діяльності, а мають забезпечувати перевірку їх організаційної, фінансової та управлінської спроможності, прозорості структури власності й відповідності встановленим законодавством вимогам. Заслуговує на підтримку й твердження про те, що спрощення процедур доступу на страховий ринок не повинно супроводжуватися зниженням регуляторних вимог, оскільки пріоритетним

завданням держави залишається забезпечення фінансової стабільності та захист прав страхувальників.

Науково аргументованими є також положення дисертації щодо визначення особливостей контролю та нагляду за сферою страхування. Зокрема, заслуговує на схвалення запропонована автором характеристика основних видів нагляду Національного банку України, серед яких виокремлено пруденційний нагляд, нагляд за ринковою поведінкою та нагляд на консолідованій основі (стор. 164). Така систематизація дозволяє конкретизувати функціональне призначення відповідних напрямів наглядової діяльності, визначити їх роль у забезпеченні платоспроможності страховиків, дотриманні законодавчих вимог і захисті інтересів споживачів страхових послуг.

Практичне значення мають висновки, сформульовані в третьому розділі дисертації, зокрема щодо необхідності комплексного застосування адміністративно-попереджувальних заходів запобігання порушенням у сфері страхування. Варто підтримати пропозиції дисертанта стосовно розвитку страхування воєнних ризиків у пріоритетних сферах економіки, запровадження європейських підходів до управління страховими ризиками, посилення прозорості страхового ринку та використання сучасних цифрових технологій для своєчасного виявлення потенційних загроз (стор. 204-205). Особливої актуальності зазначені рекомендації набувають в умовах воєнного стану, коли забезпечення стійкості страхового ринку безпосередньо пов’язане із захистом економічних інтересів держави, суб’єктів господарювання та громадян.

Заслуговує на підтримку й висновок автора про те, що ефективність заходів адміністративного припинення порушень у сфері страхування залежить від належної координації діяльності Національного банку України, суб’єктів фінансового моніторингу, правоохоронних органів та інших компетентних інституцій, чіткості правових процедур і своєчасного інформаційного обміну між ними (стор. 206). Переконливою є також позиція

щодо доцільності цифровізації відповідних адміністративно-правових механізмів, упровадження сучасних інформаційно-аналітичних інструментів, здатних забезпечити оперативне виявлення ризикових операцій, підвищити прозорість регуляторних рішень та ефективність реагування на правопорушення.

Наведені положення свідчать про достатній рівень наукової аргументації авторських висновків, їх взаємозв'язок із поставленими завданнями та спрямованість на вирішення актуальних проблем адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування. Важливо, що дисертантом не лише узагальнено наявні теоретичні підходи та положення чинного законодавства, а й сформульовано власні наукові судження й рекомендації, які мають значення для подальшого розвитку адміністративно-правової науки та вдосконалення правозастосовної практики.

Отже, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації В. О. Петренка, слід оцінити позитивно. Вони ґрунтуються на належній теоретико-методологічній і нормативно-правовій основі, підкріплюються матеріалами емпіричного дослідження та характеризуються логічною послідовністю викладення. Сукупність наведених обставин дає підстави констатувати достатню достовірність одержаних наукових результатів та їх значущість для розвитку теорії адміністративного права і практики забезпечення безпеки сфери страхування в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки й пропозиції впроваджені та можуть бути використані в:

– науково-дослідній роботі – для подальших фундаментальних і прикладних наукових досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення безпеки небанківської фінансової сфери, удосконалення державного регулювання, контролю й нагляду за страховим ринком (Акт

Донецького державного університету внутрішніх справ від 02 червня 2026 року);

– діяльності суб'єктів публічного адміністрування – для підвищення ефективності реалізації повноважень НБУ, Держфінмоніторингу, правоохоронних та інших компетентних органів щодо виявлення ризиків, моніторингу діяльності учасників страхового ринку, забезпечення платоспроможності страховиків, захисту прав споживачів страхових послуг і запобігання правопорушенням у відповідній сфері;

– освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, лекцій, практичних занять і викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Фінансове право», «Публічне адміністрування», «Адміністративно-правове забезпечення економічної та фінансової безпеки» (Акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 02 червня 2026 року).

Водночас, дисертаційна робота, як і будь-яке комплексне наукове дослідження, містить окремі положення, що можуть викликати дискусію та потребують уточнень з боку здобувача під час прилюдного захисту. Наявність таких аспектів є закономірною рисою академічного процесу, оскільки вони сприяють більш змістовному дослідженню та створюють умови для конструктивного обговорення нагальних правових проблем в науковому середовищі.

1. На с. 17-18, 182-183 дисертаційного дослідження автор неодноразово наголошує на потребі вдосконалення державного регулювання, контролю та нагляду за страховим ринком з урахуванням воєнних ризиків, фінансової нестабільності та особливостей функціонування економіки в умовах правового режиму воєнного стану. При цьому недостатньо розкритим залишається питання щодо того, яким чином сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації можуть бути реалізовані та який вплив вони матимуть на процеси повоєнного відновлення національної економіки й безпосередньо страхової галузі. Акцентування уваги на особливостях

адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в умовах воєнного стану є схвальним, але ці процеси, на наш погляд, є нерозривними із висвітленням перспектив застосування запропонованих положень у період повоєнного відновлення України. В цьому контексті бажано визначити перспективні напрями трансформації адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки сфери страхування в повоєнний період, зокрема в частині відновлення фінансової стійкості страховиків, розвитку страхових продуктів для забезпечення відбудови зруйнованої інфраструктури, залучення інвестицій, розширення перестрахувальних механізмів та формування належних гарантій захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб.

2. Окремої наукової дискусії набуває питання забезпечення належного балансу між публічним інтересом держави у гарантуванні фінансової безпеки та приватними інтересами суб'єктів страхової діяльності, зокрема в контексті визначення допустимих меж адміністративно-правового втручання у функціонування страхового ринку. Так, на с. 46-48 дисертаційного дослідження автор звертає увагу на необхідність узгодження свободи підприємницької діяльності страховиків, захисту прав страхувальників і публічного інтересу в забезпеченні стабільності фінансової системи. Крім того, на с. 115 і с. 198 дисертант зауважує на важливості дотримання принципів пропорційності, правової визначеності та обґрунтованості під час здійснення державного регулювання, ліцензування, нагляду й застосування заходів адміністративного впливу. Але, незважаючи на порушення зазначеної проблематики, у дисертації не повною мірою розкрито критерії, за якими може визначатися правомірне та пропорційне співвідношення публічних і приватних інтересів. Зокрема, недостатньо розкритим є питання, за яких умов потреба забезпечення фінансової безпеки страхового ринку може виправдовувати обмеження господарської самостійності страховиків, посилення контрольних процедур, встановлення додаткових регуляторних

вимог або застосування обмежувальних заходів ще до фактичного настання негативних наслідків.

3. Проблемним є питання щодо можливих ризиків надмірної формалізації та надмірної урегульованості страхової діяльності під приводом необхідності забезпечення безпеки страхового ринку. Зокрема, на с. 159 дисертаційного дослідження автор наголошує на важливості посилення регуляторних вимог, удосконалення реєстраційно-ліцензійних процедур, контролю та нагляду за діяльністю страховиків. Не заперечуючи безпекової доцільності відповідних заходів, вважаємо, що посилення адміністративно-правового регулювання не повинно призводити до надмірної бюрократизації страхової діяльності, необґрунтованого ускладнення доступу на страховий ринок та обмеження свободи страхової діяльності. Хоча дисертант звертає увагу на необхідність поєднання адміністративної зручності з належною глибиною наглядової оцінки (с. 163), недостатньо розкритим залишається питання визначення допустимих меж регуляторного втручання держави. Для цього необхідно почути від здобувача конкретизовані критерії, за якими можна встановити, що певні адміністративні вимоги є об'єктивно необхідними для забезпечення безпеки, а не створюють додаткових адміністративних бар'єрів для добросовісних учасників страхового ринку.

4. У підрозділі 3.2 дисертаційного дослідження (с. 188-190) автор звертає увагу на відповідну класифікацію заходів адміністративного припинення, а на с. 191-198 розглядає особливості застосування окремих заходів адміністративного впливу до учасників страхового ринку. Водночас у роботі не простежується змістовного порівняння результативності зазначених груп заходів, зокрема з погляду їхньої здатності забезпечувати своєчасне припинення протиправної поведінки, усунення причин і умов порушень та відновлення правомірного стану страхових правовідносин. На нашу думку, таке порівняння має принципове значення для вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки сфери страхування, оскільки ефективність державного реагування не повинна

ототожнюватися із суворістю застосованих санкцій або інтенсивністю примусового впливу. Навпаки, пріоритетом має стати досягнення необхідного безпекового результату з найменшими негативними наслідками для учасників страхового ринку. Вважаємо, що поглиблення зазначеного аспекту дослідження дозволило б обґрунтувати необхідність зміщення акценту з переважно карального характеру державного реагування на його превентивну, відновлювальну та правозахисну спрямованість. Разом з тим ідеться не про повну відмову від санкцій як необхідного засобу забезпечення законності, а про мінімізацію необґрунтованого примусового впливу та визначення умов, за яких менш обтяжливі заходи можуть забезпечити належний результат.

5. У дисертаційному дослідженні здобувач наголошує на необхідності забезпечення ефективного державного регулювання сфери страхування та вдосконалення відповідних адміністративно-правових механізмів (с. 211). Водночас дискусійним і недостатньо розкритим залишається питання визначення системи критеріїв та показників, за якими має оцінюватися ефективність такого регулювання. У зв’язку з цим під час публічного захисту необхідно почути думку дисертанта щодо системи відповідних критеріїв, зокрема з урахуванням рівня фінансової стійкості страховиків, результативності контрольних і наглядових заходів, динаміки правопорушень, ступеня захищеності прав споживачів страхових послуг, тощо. Крім того, науковий інтерес становить питання розмежування критеріїв ефективності державного регулювання та загальних показників стабільності й розвитку страхового ринку.

Однак, висловлені зауваження здебільшого відображають різні методологічні підходи до інтерпретації досліджуваної проблематики та можливих шляхів її вирішення. Подібні розбіжності є невід’ємною складовою розвитку правової науки в умовах суспільних змін та сучасних викликів. Надані зауваження мають характер рекомендацій щодо уточнення

окремих положень та посилення аргументації і не знижують наукової ваги дисертації й не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів.

Про самостійний характер проведеного дослідження свідчать сформульовані автором теоретичні положення щодо адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування, запропоновані класифікації та систематизації відповідних правових явищ, а також рекомендації стосовно вдосконалення державного регулювання, контролю, нагляду й адміністративно-правових заходів запобігання та припинення порушень у сфері страхування. Зазначені результати відображають власний науковий підхід дисертанта до вирішення поставлених завдань. Важливим свідченням відкритості наукового пошуку є оприлюднення основних результатів дисертаційного дослідження у наукових публікаціях та їх апробація під час науково-практичних конференцій, що створює передумови для фахового обговорення, критичного оцінювання та перевірки обґрунтованості запропонованих автором положень.

За результатами ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження В. О. Петренка «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» є підстави для позитивної оцінки дотримання автором принципів академічної доброчесності під час підготовки наукової праці. За результатами змістового аналізу дисертаційної роботи очевидних ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів не виявлено.

Дисертаційне дослідження характеризується самостійністю наукового пошуку, послідовністю викладення авторської позиції, належним використанням наукових джерел і нормативно-правових актів. У роботі простежується розмежування положень, сформульованих попередніми дослідниками, та власних наукових висновків і рекомендацій дисертанта. Використання результатів наукових досліджень інших авторів супроводжується відповідними бібліографічними посиланнями, що свідчить про прагнення дотримуватися встановлених правил наукового цитування.

Отже, зміст дисертаційної роботи є цілісним, логічно структурованим, послідовним і повністю відповідає заявленій науковій спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Проведене дослідження характеризується науковою завершеністю, належним рівнем обґрунтованості висновків і рекомендацій, теоретичною та практичною значущістю одержаних результатів. У цілому дисертаційне дослідження **Петренка Віталія Олександровича** «Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» відповідає вимогам, викладеним у пунктах 9, 11, 12 та 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Офіційний опонент:
помічник начальника
Головного управління Національної поліції
в Харківській області
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

Донецький державний університет
внутрішніх справ
№ 1102/009
"21" 10 2026 р.